

ENA listu: U preplati
čitavu god. K 48.—
na polugodište K 24.—
trimestno K 13.—, me-
sječno K 4.— u malopro-
daji 16 fl. po jedini broj.
OGLASI primaju se u
opravi listu trg Custoza 1.

HRVATSKI LIST

izlazi svaki dan u 5 sati ujutro.

U Puli, nedjelja 15. rujna 1918.

HRVATSKI LIST je
u nakladnoj tiskari J. KRMPOTIC u Puli, trg
Custoza 1. Uredništvo:
Sisacka ulica br. 24
Odgovorni urednik IVAN
MARKON u Puli. Ruko-
psi se ne vrataju. Čak.
rat. aux. post. Med. 26.79.

Broj 1143.

Naše djece u našu školu!

(Roditeljima na početku nove školske godine.)

Još jednom, poslednji put, pre nego li nam prokleta sreća naša dosudi, da zamuknemo, obraćamo se na naš narod, na roditelje naše dece. Hteli bismo ovaj put, da budemo tako glasni, da nas čuju svi naši ljudi po celoj Istri, i da onaj, ko pročita, kaže to drugome, te da ide od usta do usta, i svakome to u krv predje, da ne bude kažanja, kad već prekasno bude.

Hteli bi smo, da, pre nego li odbacimo pero, nešto učinimo, nešto što bi ostalo kao verna preda, da smo poslednji svoj očajnički čin — obustavu jednog našeg lista u Istri — okrasili jednim gotovim realnim uspom. A da li će nam to poći za rukom, zavisi o razvijenosti svesti narodnosti i poštovanju u svakog pojedinca našega naroda u Istri, zavisi takodje mnogo o našim čitateljima.

Na početku nove školske godine, u ovom nesnosnom i mrskom stanju već pete — a nadajmo se i posljednje godine — opet treba, da se roditelji odluče u koju će školu poslati svoju decu. Svesnim roditeljima ni ne treba uputa. Oni znaju i sami, da treba, da šalju svoju decu u svoje škole, u škole naroda, iz kojega su oni potekli i u škole, gde se podučava u onom jeziku, koji je i njih načela majka.

Poziv ovaj ide dakle onima, koji još zaslepljeni ili nesvesno, pokoravajući se tudi vojni ill stojeći pod tudi uplivom, šalju svoju decu u tudi, talijanske i nemačke, a ne u s v o j e škole. To su oni polovičasti, nesigurni, koji vide samo sadašnje stanje, a ne znaju, da to stanje nije pravo, da je samo prolazno, i da će ga morati nestati. Ali danas ne sme biti polovičastih ljudi. Danas, kad polažemo račun o nama, kad tražimo ono, što je naše, jače i neustupnije, nego li ikada, treba da stojimo svi na jednom boku. Po sredi ne smje više da ide niko. Ko nije uz nas, na n a g o j strani, taj je na t u d j o j , i mora takodje sve posledice toga čekati.

Zato je dužnost svakoga, ko ima prijatelja, ili bilo kojega poznatoga, ko šalje svoju decu u talijansku ili nemačku školu, da sve učini, da se njegovo djece uplije na početku ove školske godine u našu hrvatsku školu, gde će djece biti podučavano u našem krasnom i milozvučnom srpsko-hrvatskom jeziku.

Zar nije naša sramota, da moramo tekar pravedovati proti nemačkoj školi, koju se osniva za to, da se naša djece u njoj odnarođuju. A osnovana je za to, što nemačke škole u Puli polazi dosad 75 po sto djece nenemačke narodnosti, dakle medju njima i mnogo naše jugoslavenske djece, srpsko-hrvatskog i slovenskog materinskog jezika! Ne znajući širili su naši ljudi zahtjeve za nemačkim školama. Jer znajmo, pustimo li mi na vrata naše kuće, da naš neprijatelj uvuče samo jedan prst, uvući će on celu ruku, i glavu i noge, razume se i svojim širokim trbuhom i napokon svojom povesnom nametljivošću kad bude čvrsto stojao u našoj kući, uzeće nam sve, što je naše.

Gledajte naokolo danomice, pa, ko ne progleda, nije više zaslepljen, već je izdajica roda svega. No, što učiniti s decom nakon dovršenja pučkih škola, upitaće mnogi. Nu, i na to nije teško odgovoriti. Ko može, da uzdržava svoje djece na višoj školi, naš je savjet, da ga dade na učiteljište. Učitelji i učiteljice danas su sramotno plaćeni, gore od pometaća ulica. No, to ne sme ustrašiti ni jednog oca mlađičevog ili devočinog, da ipak dade svoje djece — može li samo — na učiteljsku školu. Vojna večno ne će trajati, i današnji vlastodršci ne će večno imati vlast i današnje odredbe ne će večno vrediti.

Učiteljske sile biće dočnije plaćene prema svojoj zasluzi, barem više nego li činovničke sile, što se odgajaju po gimnazijama. A narod treba, nužno, silno treba učitelja. Bogzna, koliko će škola u Istri ostati zatvoreno ove školske godine radi nedostatka učitelja, a kako će biti tekar nakon rata!

Zato je dužnost sviju roditelja, koji su nakanici dati djece na više nauke, da ga daju u prvom redu na učiteljske škole. Pripravnica za učitelje u Kastvu bila je prošle godine skoro prazna; a to se ovaj put ne sme dogoditi.

U Kastvu, na pripravnici i na muskoj učiteljskoj školi, a isto tako u Pazinu na ženskoj učiteljskoj školi biće ove godine dječka kuhinja, koja će dovoljno opskrbljena hransom, dobrotom hrvatske vlade u Zagrebu, pak će učenici i učenice imati dobru koštu uz relativno niske cene. Isto vredi i za hrvatsku gimnaziju u Pazinu i nižu realnu gimnaziju u Voloskom.

Na početku školske godine provadja se ispitivanje, koliko je narodna svest našega naroda napredovala. Zato svi na oprez i svi upišite svoju decu samo u hrvatske škole!

RATNI IZVEŠTAJI:

Austro-ugarski.

B eč, 14. (D. u.) Službeno se saopćuje: Talijansko bojište: Istočno od Brente i na Monte Solarolo bili su odbijeni neprijateljski nastajti. Kod San Dona na Plavi bili su osuđeni talijanski pokušaji da predju — Zapadno bojište: Kod c. i kr. řeta nema osobitih bojeva. — Albanija: Severno od Pojani otele su naše čete neprijatelju nekoliko tvrdokorno branjenih dvoraca. U izvođenim položajima odbijeni su talijanski protunapadaji, koji su bili poduprati oklopljenim vozovima. Talijani su se odvajali u neredu. U pomorskom pogorju Izgradili smo najnovije postignute uspehe novim dobitkom prostora. — Poglavlja generalnog stožera.

Nemački.

B eč, 14. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja: Zapadno bojište: Vojne skupine naslednika prestola Rupprechta i generala pukovnika pl. Böhna: Severno od Brixschoote učinili smo zarobljenika povodom vlasitog poduzeća kod obrane od neke neprijateljske navale. U odreku kanala doveli su naši i neprijateljski nastajti do žestokih bojeva kod Moeuversa i Havrincourta. Pojdinacki napadali proti Gouzeaucourtu, severno od Vermande i na oblim stranama ceste Ham—St. Quentin bili su odbijeni. — Vojna skupina nemačkog naslednika prestola: Napadali, koje je neprijatelj poveo posle podne između Allette i Aisne nakon jakih paljbenih priprave, slomile se pred našim crtam. Istočnopruske pukovnije odbile su pod večer ponovne navale. Topnička delatnost između Aisne i Vesle. — Vojna skupina generala pukovnika pl. Gallwitz-a: Južno od Omsesa i na cesti Verdun—Etain bili su odbijeni nastajti neprijateljevi. Na bojnoj fronti između Cotes de Lorraine i Mosele protekao je dan uz umerenu bojnu delatnost. Neprijatelj nije jučer nastavio svoju navalu. Istočno od Combresa i severozapadno od Thiawcourta izvidjno je neprijatelj prema našim novim crtama. Mesni bojevi istočno od Thiawcourta. — Ludendorff.

Mirovna ponuda Austro-Ugarske.

Nota svim ratujućim državama: prijateljima i neprijateljima.

B eč, 14. (D. u.) Službeno se saopćuje: Objektivno savezno istraženje odnošajnih svih ratujućih država ne dozvoljava, da postoje ikakva sumnja o tome, da narodi, borili se oni na kojegod strani, čeznu za skorim svršetkom krvavog boja. Unatoč naravnoj i shvatljivoj želji za mirom nije dosad poslo za rukom, stvoriti one preduvete, koji bi bili kadri dovesti mirovna nastojanja bliže k njihovom ostvarenju i jaz, koji deli ratujuće jedne od drugih, tako premostiti. Moraju se zato uzeti delatna sredstva i putevi za promatranje, kojima bi se mogla odgovornim činiteljima svih zemalja pružiti zgoda, ispitati mogućnost sporazumka, koja sada postoji.

Prvi korak, što ga je Austro-Ugarska u sporazumu sa svojim saveznicima poduzela 12. prosinca, da se dovine u miru, nije doveo do željenih posledica. Razlozi su tome bili u tadašnjim prilikama. Da podržavaju kod svojih naroda volju za rat, što je danomice ginala, potlačivale su savezničke vlade do tie svake raspravljanje o mirovnom pitanju s najstrožim merama. Tako se desilo, da bilo pripravljeno. Ali ipak bi krivo bilo predmetavanje, da je naš tadašnji mirovni korak ostao bez posledica. Njegovi su plodovi, da se od onog vremena nije mirovno pitanje skinulo s dnevnog reda. Premda su odnosna raspravljanja, vodjena pred sudsijem javnosti, dokazala da su opreke, što postaje između pojedinih zaraćenih stranaka u shvanjanju mirovnih uvjeta još znatne, ipak se storila atmosfera, koja ne isključuje više pretresivanja mirovnog problema. Bez preteranog optimizma može se ipak kazati, da volja, da se postigne sporazum i da se rat dovrši i to ne samo pomoći oružju, započela predobaviti polagano alijirane države, izuzevši nekolicinu zaslepljenih ratnih huckaša, koji tvore duduše iznimke ali iznimke, s kojima valja računati.

C. i kr. vlada svesna si je, da nakon duboko prodrićenih uskolebanja, koju su prouzročili razrajući učinci svetskog rata, ne može jednim udarcem biti uspostavljen poremećeni svetski poredak.

Mučan i dugačak je put, koji vodi do uspostave mirnih odnosa između naroda, razdeljenih mrežnjom i ogorenjem. Ipak je naša dužnost, da nastupimo taj put, put pregovora, i ma da imade još i danas takih odgovornih činitelja, koji hoće protivnika vojnici da obore i volju protivnikovu da mu nametnu, ipak ne može biti više sumnje o tome da je taj cilj — uvezti da se ga uopće dade poslići — skopan s dalnjim krvavim i dugačkim hrvanjem. Sudbonosne posledice takve politike za sve države i narode u Evropi ne bi pak mogao više popraviti niti kasniji pobednički mir. Samo mir, koji bi na pravedan način mogao izjednačiti mišljenja protivnika, koja se još sada razilaze, bio bi mir, za kojim čeznu svi narodi.

U toj svesti i neuromno starajući se, da se radi u interesu mira, istupa sada austro-ugarska vlada s pobodom, da dovede do pravednog izmirenja između pojedinih neprijateljskih država. Ozbiljna mirovna volja širokih slojeva pučanstva svih usled rata patećih država, neosporivo približenje u nekim oprekama davaju, čini se, c. i kr. vladi neko jamstvo za to, da novi korak, poduzet u interesu mira, koji uvažuje iskustva, učinkena na tom području, pruža u sadašnjem trenutku donetke mogućnost uspeha.

Austro-ugarska vlada zaključila je zato, uputiti sve ratujuće, prijatelje i neprijatelje, na put, za koji ona drži, da se može njim ići i predložiti im, da pokušaju u slobodnoj izmeni misli, jesu li dane one prepostavke, po kojima se može predvidati skori početak mirovnih pregovora. U tu svrhu pozvala je c. i kr. vlada danas vlade svih ratujućih država na pouzdani i neobvezati pogovor na nekom mestu u neutralnom inozemstvu i upravila na njih notu o tom smislu. S posebnom notom beše javljen taj korak svetoj stolici i time beše interpelovan na interes pape, koji je obraćen prema miru. Dalje bile su obaveštene i vlade svih neutralnih država u demaršu. Uski sporazum, koji postoji između četiri savezničke vlasti, pruža jamstvo za to, da su i saveznici Austro-Ugarske, u noti označenog.

Nota glasi:

Mirovna ponuda, koju su vlasti četvornog saveza upravile dne 12. prosinca 1916. na svoje protivnike i čiji se pomirilični misli nisu odrekli nikad, znači, unatoč otklonu, važan odsek u povesti ovog rata. Sve su skoro ratujuće države po redu govorile o pitanjima mira, njegovim predpostavkama i preduvetima. Crta razvoja tih raspravljanja nije bila jedinstvena i stalna. Temeljna stanovišta menjala su se pod uplivom vojničkog i političkog položaja i dosad nisu dovela do općeg uspeha. Sve više može se iz svih tih kolisanja ustavoviti, da se razlika u obostranom mišljenju u velikom i u općem umanjila, te da se očituje već neko sporazumljenje tičuće se općenitih načela svetskoga rata. Dalje hoće nota da navodima iz raznih govora antantnih državnika, dokaže, da je antanta odustala od ratnih ciljeva, koji idu za tim da se raskomada Austro-Ugarska, Nemačkoj da se diktuje ustav, a Turškoj da se otme njene evropske pokrajine. Predsednik Wilson formulovao je u tom smeru u svojim govorima 12. veljače i 4. srpnja o. g. načela, koja nisu našla na protuslovje u saveznika i kojima se ni na strani četvornog saveza ne bi smelo prigoroviti, preduvezši da bi se ta uporaba mogla primeniti i na životne interese državnih država. Kako samo doći do sporazumka, pita se u noti? Dosad su govorili državnici, no ti su govorili jedan mimo drugoga. A da se opet ne hvataju za reči, vreme gubi a Evropa u krvavom plamenu survi u propast, treba naći izravni sporazum o temeljnim načelima i zatim ih primeniti na pojedina mirovna pitanja. Sto prvi put ne podje za rukom, može se opetovati ponovno. Prema našem osvedočenju dužni su svi ratujući čovečanstvu, zajednički pokušati, nije li danas propuknuo trenutak, da se taj užas dovrši. C. i kr. vlada predlaže zato vladama svih ratujućih država da se sastanu na pouzdan neobvezati razgovor o temeljnim načelima mirovnog odbora u nekom mestu neutralnog inozemstva u skoro vreme, o čemu se ima još dogovoriti, da se izasluju delegati, koji bi bili ovlašteni saopćiti si međusobno mišljenja svojih vlada o tim načelima, primiti analogna saopćenja i otvoreno i iskreno moliti i dati razjašnjenja o onim točkama, koje trebaju da se utanače.

Rat.

Engleski izveštaj od 12. rujna u večer: U odsek u Havrincourtu nastavili smo naša poduzeća u jutro, unatoč nepogodnom vremenu, uspešno. Na desnom krilu Engleza uznapredovali su novo-

zelandske čete istočno od šume Gouzeaucourt te su sviadale tvrdokorni otpor jedne nemacke lovačke divizije. Kod Havrincourta napala je 62. vojska divizija, koja je 20. studenoga osvojila selo, po drugi put u istom području na neprijatelja s istim uspehom. Severno od Havrincourta poduzeće engleske čete navalu preko kanala du Nord te su osvojile selo kao što i odsek Hindenburgove linije između tog sela i kanala. Severno od Bapaume zaposele su čete iz Lancashire po ljudom boju Moeuvres. Kod tog pouzeća zarobili smo od prilike 1000 mormaka. Na severnom delu naše fronte uznapredovali smo danas južno od La Bassee i severozapadno od Armentieres.

Američki izveštaj od 12. rujna: Jutros značno su napredovale naše čete, koje devstvuju u odseku St. Mihiela. Podupirane francuskim jedinicama, slomile su otpor neprijateljev i napredovale na nekoliko mestima do u dubljinu od 5 milja. Mi smo nabrojili dosad 8000 zarobljenika. Operacija neprestano napreduje.

Belgijski izveštaj od 12. rujna: Da izgrade svoje uspehe od 26. kolovoza i 9. rujna prešle su naše čete nakon kratke i žestoke topničke pripreme za svitanja na navalu na neprijateljske položaje na fronti od 2 kilometra. Nakon žestokog boja osvojile su neprijateljsku utvrde, koje su bile njihovim ciljem i usredotočile se u njima. Na taj način poluciše napredak srednje dubljinе od 400 metara. Mi smo odveli 71 zarobljenika i zaplenili pet strojnih pušaka i materijala. Naši su gubici neznatni. Na osta-joj fronti topničke borbe srednje žestine.

Lloyd George o ratu i o miru.

Manchester, 12. rujna. (D. u.) Ministar predsednik Lloyd George vozio še danas u hipodrom, gde mu je imalo biti izručeno imenovanje ze počasnog gradjanina Manchestera. Na putu onajmo zaustavilo ga je veliko mnoštvo, te je Lloyd George pred mnoštvom govorio i rekao: Život i sreća Engleske, sudbina engleske države i sudbina čovečanstva zavisna je o svršetku rata. Izvešća su sada uistinu dobra. Nismo još na svršetku puta, još imamo nekoliko uzbrdica. No najgore će doskočiti sviadano. Nikakvog većeg uspeha nemamo u engleskoj industriji, do transporta Amerikanaca preko Atlantskog oceana. Amerikanci, koji su sada u Evropi, tvore prednje čete najmanje 10 milijuna brojećeg najboljeg ljudskog materijala. Gubici pri zadnjem prodoru ne iznose niti jedne petine gubitaka iz god. 1916. Glavna razlika između god. 1916. i god. 1918. jest jedinstveno zapovedništvo. Izvanredno velika je sreća, da smo si osegurali Focha. Samo izgubili narod odgovornost, može nam izmaknuti pobjedu. Da se učeli konac rata, moramo neprijatelju naložiti trajan mir. Nemacki narod mora znati, da su njegovi vladari kršili zakone čovečanstva. Pruska sila ne smje štititi vladara od kazne. Lloyd George izrekao je svoje posvemašne odobravanje ustanova saveza naroda. Rekao je nadalje: Savez naroda, u koji bi ušla pruska vojnička sila, bio bi savez medju Hrvatima i guskom. Odbaci li i prokune li Nemačka nakon rata perfidiju svojih vladara, biće dobrodošla u velikom savezu naroda. Jedini siguran temelj za mir jeste pobjeda saveznika. Nakon oseguranja mira, koji će nas zadovoljiti, mirne savesti smemo započeti graditi novi svet. Iz tog rata mora izaći nova svetska konstrukcija. Nu, najpre treba pobediti. Pokazuju se socijalni i gospodarski simptomi, proti kojima moramo pravodobno nastupiti. Onda ćemo imati lepo vreme za žetu.

Američki ratni ciljevi.

London, 12. rujna. Američki radnički vodja Gompers imao je jučer u Edinburgu govor o vojnim ciljevima Amerike, te je rekao, da treba nastaviti rat, ma kako bio krvav do pobedonosnog svršetka. Uistinu ne radi se više o ratu u pravom smislu reči, već o križarskom ratu za prava čovečanstva. Američki radnici su izjavili, da se neće pogodjati ni u kojoj stvari sa zastupnicima neprijateljskih zemalja. Ne ćemo im prihvati ruke i ne ćemo razgovarati s njima. Nemci moraju najpre razbiti „Kajzerizam“ inače će to učiniti saveznici mesto njih. Gompers je nadalje izvestio, da brodovi, koji preveze čete i zalihe iz Amerike, uzimaju

ga sobom sada doista ugrijena, da se s tim zalihama mogu također vrati u domovinu. Na taj način američki brodovi ne uzimaju engleskog ugrijena, koji sama Engleska treba.

* **Carica nije umorena.** Prema vestima iz Pekinga dementirao je pučki povernik za izvanjske poslove, Cleerin, vest o umorstvu carice.

* **Saziv delegacija.** Bečke novine javljaju: Prema novinskim vestima biće još tečajem ovog mjeseca sazvani nekoji odseci delegacija, među kojima i vojni odsek.

Dnevne vesti.

Udovoljenje učiteljskim zahtevima u Kranjskoj. Kranjskim pučkim i gradjanskim učiteljima saopćuje vodstvo njihovih organizacija: Na meredavnem mestu dobila je deputacija pučkih i gradjanskih učitelja pod vodstvom državnih zastupnika gg. dr. Lovra Pogačnika i Josipa Gostinčara oseguranje, da će dobiti učiteljstvo dne 1. listopada o. g. sa mesečnom plaćom ujedno isplaćeni skuparski doplatak u razmeru od 90 posto, jer se je barem dečomice zadovoljilo našem zahtevu, idemo dne 15. rujna na svoj rad u školu. Time biva nevaljan zaključak, što ga je učiteljstvo stvorilo na svojem sastanku dne 5. o. m. u Mesnom Domu u Ljubljani. Ujedno je deputacija posredovala kod zemaljske vlade u stvari aprovizacije učiteljstva. Zemaljska vlada je osegurala deputaciji, da će u kratko vreme dati kotarskim poglavarima uputu, kako neka stupaju sa prijavljenim učiteljskim aprovizacijskim odborima i kako neka im idu na ruku u aprovizacionim stvarima. — Vredno bi bilo znati, što se učinilo u Istri, da se poholjka očajno stanje jadrnih učitelja.

Poziv

na redovitu glavnu godišnju skupštinu
„Društva za štednju i zajmuve u Omiljtu“
koja će se obdržavati dne 29. rujna 1918. u 4 sata
posle podne u društvenim prostorijama, uz sledeći

Dnevni red:

1. Priopćenja predsednika;
2. Izvešće upravnog i nadzornog odbora o poslovanju za godinu 1917.;
3. Odobrenje zaključnog računa za g. 1917. i odluka o razdeobi čistoga dobitka;
4. Odluka glede odmerenja kamatnjaka na uloške i zajmove;
5. Razni predlozi.

Omisalj, dne 10. rujna 1918.

Za odbor:
N. Kumbatović, predsednik.

C. kr. ured za nadziranje cene Pazin.

Broj 501

Normativne cene za grožđje i vino istarskog proizvoda za godinu 1918.

C. kr. ured za nadziranje cene u Pazinu odredio je sledeće cene za grožđje i vino istarskog proizvoda godine 1918.:

Grožđje: Bez obzira na vrst, brano na trošak proizvoditelja, ne izabranu, vagano na licu mesta K 375— po q;

Vino: Bezobzira na vrst — izuzevši desertna vina, što se u botiljkama prodaje — u konebi proizvoditelja K 60— po stupnju i hektolitru;

Kod prodaje vina na debelo (t. j. od 56 litera dalje) sa strane trgovaca u njegovom skladištu, bez carinarine K 40— po hl više;

Kod prodaje vina na drobno sa strane proizvoditelja (ubrojena carinarina) K 40— po hl više.

Predsednik:
A. Schamp m. p.

U područnici Jos. Krmpotić, ulica Franje Ferdinand 3, mogu se dobiti slijedeće knjige:

„Mojeg povijesnog“: Petar Peradović: Izabrane pjesme. — Laza K. Lazarević: Izabrane pripovjeti. — I. S. Turgenjev: Novi rod. — Ferdo Šišić: Hrvatska pripovjet. — Carebnik (za mladež). — Hrvatsko pripovijet (za mladež). — Ivana Brlić Mažuranić: Priče iz davina. — Kraljevič Marke (za mladež). — Josip Eugen Tomic: Manjak dječja. — Dinko Simunović: Bjordan. — Ivan Lepušić: Pustolovka. — H. S. Brdovački (pseud.): Prometa politika. — Dr. Nikola Andrić: Pod apolutizmom.

„Moderna knjižnica“: Stepijak: Peščenica Rusija. — D. Annunzio: Ivan Episkop i druge novine. — M. Arcybašev: Revolucionar. — Merežković: Florianske novine. Uskrsni bogovi. — Knut Hamsun: Glad. — F. M. Dostojevski: Bračni karamazovi (I. i II. — III. i IV.). — Idiot (I. i II.). — Jensen: Ratne stjene. — Tavastijerna: Tajna finike zaljiva. — N. Notari: Trije lepote. — A. France: Bojevi život. — Maupassant: Umiranje duše. — Gorkij: Život saviša čovjeka. — Holland: Berući grm. — B. Stanković: Nočeta krv. — Strindberg: Sin služavke. — Kveder: Hanka. — C. Janson: Laži. — Marković: Karlo Drački.

„Zabavna knjižnica“: Hamsun: Viktorija. — Geyerstam: Šte Žene mogu. — Deledda: Nostalgija. — Balzac: Žena od trideset godina. — Bruun: Sretni dan van Zantov. — Serao: Slava život. — Kuprin: Hrime ljuđavi. — Nagrodskaja: Olenisljev gnjev. — Bourget: Djivo sestre. — H. Rider Haggard: Ona. — Zuccoli: Farbi. — Lolić: Žene druge generacije. — Lugovoj: Poljose verske. — Maciejewski: Ljepota djevice. — Šiblin: Azhejin. — Fogazzaro: Daniela Čertlo. — Glynn: Teodora. — Herzeg: Carstva sanj. — Lagerlöf: Jerusalim, I.—II. — Blischer-Clausen: Bonja. — Montgomery: Nešvndan. — Bruun: Ponočno sunce. — Tillier: Ujak Benjanin. — Sezima: Passiflora. — Bourget: Lazarina. — Klpling: Indijska džungle. — Bang: Tina. — France: Crveni krin. — Bordeaux: Oterli oči. — Blischer-Clausen: Inga. — Maupassant: Jaka kao smrt. — Hermann Sudermann: Litavake pripovijesti.

„Humoristična knjižnica“: St. Sremac: Pop Čiril i pop Spira. — N. V. Gogolj: Mrtevi duše. Tri pripovješke. — M. Arcybašev: Sanjin. — Naredne šale i pripovjedice. — Jonathan Swift: Guliver kod dvova. — Naslovni humoristi. — S. Vörös: Tonček Tomček. — Guy de Maupassant: Baština. — Branko Matić: Alekos Mišović. Ratne šale. — Branislav Gj. Nušić: Nove žaljive priče. — Općinsko dijete. — A. Konstantinov: Baj. Ganja. — M. B. Janković: Prva ljuđav. — Ivo Vojnović: Dubrovačka Trilogija. — Emerson: Napoleon III čovjek od jela.

Plamene se narudžbe imaju upraviti na „Upravu Hrvatskog lista“. Pošiljke se odpremaju samo sa pouzećem. Na bojne pošte uz unaprijed priposlani novac.

Sveukupna dela (od 18 knjiga)

kao i pojedine knjige

Šandora Gjalskoga (Ljuba Babić)

mogu se dobiti kod podružnice

Jos. Krmpotić

ulica Franja Ferdinanda br. 3.

Pod starim krovovima. — Iz varmegjinskih dana. — Dijem Doma. — U novom dvoru. — Na rođenoj grudi. — Bijedne priče. — Janko Borislavić. — Ojurgjica Agićevo. — U noći. — Radmilović. — Male pripovijesti. — Mors. — Maričon. — U žutoj kući. — Irenina udaja, djevojački jad. — Tri pričovljosti bez naslova. — Osvit.

Knjige.

Berja pl. Sutner: „Dolje soružjem“ — Pjesme Mihovila Danku. — Krčž: „Pan“ Pjesme. — „Prvi Maj“, drama. — M. Vukojec: „Sabrane pripovijesti“. — Upton Sinclair: „Industrijski Velikani“. — L. Tolstoj: „Hadj i Murat“. — Krapotkin: „Omladini“. — „Močvara“, roman iz čikaških klanionica. — Otto Braler: „Skupoča“, mogu se debitati u Podružnici Jos. Krmpotić, Pula, ulica Franje Ferdinand 3. — Narudžbe se opremaju brzo i točno uz pouzeće.

Mali oglascnici

Unajmljuju se prostorije za mali dučak u ulici sv. Martina br. 15.

Knjige

Dioničke tiskare

mogu se dobiti u podružnici Jos. Krmpotić, ulica Franja Ferdinand br. 3.

Setite se naše Držbe.

ZIVNOSTENSKA BANKA

PODRUZNICA U TRSTU, Via Ponte Rosso 7. Vlastita palata.

Dionička glavnica: K 120,000.000.—

Obavlja sve bankovne, burzovne i mjenjačne poslove najkulatnije.

Brzojavi: Živnostenska - Trst.

PODRUZNICE: Boč, Brno, Budimpešta, Friedek-Místek, Karlovač, Králov. Hradec, Igala, Klatovy, Kella, Krakow, Lviv, Melnik, Mor.-Botrava, Olomouc, Paralubice, Přešek, Písek.

Pričuve: K 41,500.000.—

Telofoni br.: 2157, 1075, 1009.

Postoje: Živnostenska - Trst.

otića, ulica Franje
ijedeće knjige:
Preradović: Izabrane
e pričevješt. — I. S.
rvatska povijest I.—III.
na Božičević: Čarobnjak
(za mladež). — Ivana
vić Marko (za mladež).
— Dinko Šimunović:
— H. S. Brdovački:
bla Andrić: Pod apso-
jak: Podzemna Rusija.
slq. — M. Arcybašev:
utinske novele. Ukrasili
I. Dostojevski: Bratovi
(I, i II.). — Jensen:
inskog zaljeva. — N.
i žedaju. — Maupa-
suvišan čovjeka. —
čista krv. — Strind-
— C. Janson: Laži.

msun: Viktorija. —
Nostalgija. — Balzac:
I danj van Zantenevi;
I ljubavi. — Nagroda-
s sestra. — H. Rider-
Holiee: Žena drugega.
Kacicjowski: Ljepota-
o: Danijela Cortis. —
L. — Lagerlöf: Jeru-
— Montgomery: Ne-
llier: Ujak Benjanin..
lina. — Kipling: In-
ce: Crveni krin. —
: Inga. — Maupas-
arn: Litavsko prlpo-

il. Sremac: Pop Čirč
Trč pripevjadke. —
vjadke. — Jonathan-
jerlati. — S. Vörös:
Baština. — Branko-
ranislav Gj. Nušić:
Konstantinov: Baj.
— Ivo Vojnović:
ileen III čovjek od

卷之三

a Babić)
činice

rmegjinskih
vom dvoru.
ne priče. —
Aglačeva. —
pri povijesti.
oj kući. —
— Tri pri-
Osvit

— "šor užjem"
— "la Danka", —
— "laj", drama. —
— "ipovičestl"
— "ki Velikan".
— Krapotkin :
z čikaških kla-
nogu se dobiti
ala, ulica Franje-
premaju brzo i

**Knjige
ke tiskare:
se dobiti u
Jo. Krmpotic:
Ferdinanda br. 3.**

Importava: GRADEX.

OD 5689 stanovnika. Moralo bi biti 911. — Ako uzmeimo
račun i mostرانце, onda 914 — djece dužne polaziti školu.
Broj stanovništva talijanskoog općenog jezika jest 156. Ovi
morali imati 25 djece za školu, ake negma tu užni broj talijanskog
djece za talijansku školu.
5532. Ovi bi morali imati 885 djece za školu. Računamo li na svako
Broj stanovništva hrvatskog i slovenškog općenog jezika jes
uzteći 80 djece, to bi moralo biti u ovoj općini 12 pokrajinskih
hrvatskih učitelji, a bila su 4.
Na svako 156 stanovnika talijanskoog općenog jezika dolazi 1 po
1 pokrajinski učitelji.
Na svako 1383 stanovnika hrvatskog općenog jezika dolazi 1 po
krajinski učitelji.
Na svako 156 stanovnika talijanskoog općenog jezika dolazi
ondi bi u ovoj općini moralo biti 37 hrvatskih pokrajinskih učitelja,
dodata 1 učitelji, ake je to kod stanovnika talijanskoog općenog jezika
Kada bi na svako 156 stanovnika hrvatskog općenog jezika
krajinski učitelji.

2. Štaňje škola: U ovj su općini pte 31.-12. 1913. ove škole:

1. pokrajinske
- a) talijanske;
- b) hrvatske;
- c) pomorske hrvatske;
- d) hrvatske silne i 381 djece;
- e) žiminjske; 4-patredna sa 1 učiteljskom šilom i 52 djece;
- f) Černjaku; 1-patredna sa 1 učiteljskom šilom i 76 djece;
- g) Černjaku; 1-patredna sa 1 učiteljskom šilom i 32 djece;

69

72

dakle na 1 pokrajinskog hrvatskog učitelja 94 djece, a 1 hrvatski pokrajinski učitelj dolazi na svako 831 stanovnika hrvatskog općevnog jezika. Kada bi i na jednog pokrajinskog hrvatskog učitelja otpadalo 59 učenika, kako je to kod talijanskih škola, onda bi na opstojećim hrvatskim školama moralo biti 83 učitelja, a bilo ih je 52.

Kada bi i na svako 269 stanovnika hrvatsko-slovenskog općevnog jezika došao jedan pokrajinski učitelj, kako je to kod stanovnika talijanskog općevnog jezika, onda bi u ovom kotaru moralo biti 161 hrvatski pokrajinski učitelj, a bilo ih je 52.

Vidjeli smo, da ima u pažinskom kotaru 9% stanovnika talijanskog općevnog jezika, a 90% hrvatskog i slovenskog općevnog jezika. Svih pokrajinskih učitelja ima 67, od ovih imaju Talijani 15 učitelja ili 23% pokrajinskih učitelja, a Hrvati imaju 52 učitelja ili 77% od svih pokrajinskih učitelja. Kada bi i učitelje razdijelili prama % stanovništva, onda bi Talijani morali imati od 67 pokrajinskih učitelja 9% ili 7 učitelja, a Hrvati 90% ili 60 učitelja. Prvi su dakle imali 14% više učitelja, a Hrvati 13% manje, ili Talijani su imali ne 7 već 15, a Hrvati ne 60 nego 52 učitelja.

Stanovnika talijanskog općevnog jezika ima jedva $\frac{1}{10}$, a hrvatskog općevnog jezika $\frac{9}{10}$. Prvi imaju skoro $\frac{1}{4}$ učitelja, mjesto samo $\frac{1}{10}$, a drugi $\frac{8}{4}$ mjesto $\frac{9}{10}$ učitelja.

Talijanskih pokrajinskih škola bilo je 8, a hrvatskih 33. Hrvatskih škola nije bilo ni muških ni ženskih, a talijanske su bile: 2 muške, 2 ženske i 4 mješovite, a hrvatske škole bile su sve

Talijanske škole bile su: jedna 4-razrednica, dvije 3-razrednice, dvije 2-razrednice i tri 1-razrednice, a hrvatske bile su: jedna 5-razrednica, jedna 4 razrednica, dvije 3-razrednice, šest 2-razrednica i dvadesetiti 1-razrednicę. 22 hrvatske škole morale bi biti prama broju škole polazeće djece proširene na dvo, dotično višerazrednice.

Dok ima talijanskih zasebnih učitelja 2, hrvatskih ima 3, i dok

Dok ima talijanskih zasebnih učitelja 2, hrvatskih 3, a u talijanske zasebne škole polazi 149 djece, hrvatske polazi 177.

Kada bi za sve djece koja polaze sve škole (5090) imali pokrajinske učitelje, i kada bi na svakog hrvatskog pokrajinskog učitelja otpalo 59 djece, kako je to kod talijanskih škola, onda bi na opstajecim hrvatskim školama moralо biti 87 hrvatskih pokrajinskog učitelja, a bilo ih je 52.

Na 1 hrvatskog učitelja dolazi 103 djece, općevnog jezika moralno bilo 673, dakle imo ovdje u skolama 151 dječete iznad normalne ili bolje rečeno broj djece ne odgovara 16% već 19%. Je li moguće? Ne. A kako da to razjasnimо? Evo što je na stvari: U skolskoj akciji Tijan spadaju 2 veća sella općine Beram, a u skolskoj akciji Šv. Petar opet neka sella porozne općine Stari Pazin, i to je užrok, što nam ovdje dolazi veći broj djece u skolama, negoli bi do-ista morao biti. Znamo takodje, da bi moralna u zadnje vrijeme u ovom općini biti otvorena hrvatska škola u Baščićima, što je jasno, da će Pazin veći broj djece bez škole. Radi ove činjenice doci će nam u općini zravnati. Naoko dakle samo izgleda, da u općini Tijan sva dječa u školska okružja općini Tijan, Radi toga će se projekti po priliku polaze skolu.

6. Općina Čmij.

1. Cijenice:

1. Povis puganstva. Prava popisu puganstva od dne 31.-12. 1910. imala je općina Čmij — osim 24 inostranaca — 5689 stanovnika, kogima je općini jezik: slovenski 34 { 2% hrvatski 5498 } 98% drugi 1

2. Stanovnička hrvatskog općevnog jezika bilo je godine 1900. na dne 1900. naprojeko u ovaj općini 4790, a deset godina kasnije 5352. Stanovnička hrvatskog općevnog jezika bilo je godine 1900. na brojeno 243, a 10 godina kasnije 156, ili 87 manje ili 36% manje. Stanovničko je u ovaj općini naravno od 5052 na 5689 ili, za 637 više ili 12%.

Na svako 514 stanovnika hrvatskog porevno je zika dobiti pokrajinski hrvatski učitelj.

Popis pučanstva navadja stanovnike talijanskog općevnog jezika u Čepiću 23, Kršaru 51, Kozljaku 9 i Plominu 546, a rumunjskog općevnog jezika: u Brdu 522, Jasenoviku 105 i Novoj Vasi 255.

Stanovnika hrvatskog i slovenskog općavnog jezika bilo je godine 1900. nabrojeno u ovoj općini 3802, a 10 godina kasnije 4156 ili više za 354 ili 9% više.

Stanovnika talijanskog općevnog jezika bilo je godine 1900. na-
brojeno 705, a 10 godina kasnije 629, ili manje za 76 ili za 10%.

Stanovnika rumunjskog općevnog jezika bilo je godine 1900. na-
brojeno 914, a 10 godina kasnije 882 ili manje za 3%. Vremenom
će se ovi ljudi, koji govore tobož rumunjski, pretvoriti u Hrvate,
pošto su opkoljeni samo Hrvatima.

Broj stanovništva narastao je u ovoj općini u ovo 10 godina od 5434 na 5668 ili za 234 i 4%.

2. Stanje škola: U ovoj općini bile su 31.-12. 1913. ove škole:
pokrajinske

показано

a) talijanske:
 u Plominu: 2-razredna sa 2 učiteljske sile i 172 djece.

b) hrvatske:
 u Kršanu: 2-razredna sa 2 učiteljske sile i 216 djece;
 u Kozljaku: 1-,, „ 1 učiteljskom silom „ 124 „

II. Zaključci:
Od 5668 stanovnika moralo bi biti 906 djece dužne polaziti

Broj stanovništva talijanskog općevnog jezika jest 629; ovi bi morali imati 100 djece za školu. Računamo li na svakog učitelja 80 djece, to bi morala biti u ovoj općini 2 talijanska pokrajinska učitelja, a nije bila su doista 2.

Na svako 314 stanovnika talijanskog općevnog jezika dolazi 1

